
IV. ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 378.1:352

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У ХХІ ст.

В. П. Писаренко, кандидат наук з державного управління

Державне управління кардинально змінилося на сучасному етапі, стало важливою і необхідною аналітичною складовою в діяльності органів влади, зростає роль науки в цілому і управлінської науки, особливо в процесі функціонування державної системи. Необхідність адекватної відповіді на глобальні виклики ХХІ ст. вимагає кардинального поліпшення механізмів вітчизняного державного управління і якості ухвалюваних рішень, розвитку людського потенціалу державної служби. Це завдання не є тільки утилітарним, ідеться про забезпечення відкритості в діяльності державних органів, активізації і розширенні участі громадян і суспільних структур у процесі управління, у формуванні державної політики.

Стимулювання розвитку управлінських наук, їх інституалізація як самостійного наукового напрямку, розгортання підготовки наукових кадрів у цій сфері та в цих умовах є найважливішим завданням. Управління в науковому плані тривалий час було міждисциплінарною сферою, і представляло певну мозаїку економічних, правових і інших аспектів, інтегрованих в економічні, юридичні, соціологічні й інші науки. Якщо на рівні освітньої системи управління виділилося в самостійний напрям, то на науковому рівні ситуація інша. У діючо-

му переліку наукових спеціальностей є лише незначний блок управлінських спеціальностей, окремі компоненти управлінського характеру представлені в таких наукових напрямках як економічні науки, політичні науки, соціологічні науки, юридичні науки і таке інше, і відображають перш за все специфіку цих дисциплінарних сфер.

Незважаючи на обмежені можливості, за останні роки багато зроблено для розвитку кадрової бази управлінських наук і підготовки наукових кадрів у межах діючої номенклатури наукових спеціальностей. Проте, якщо думати про перспективні завдання, а не тільки про злободенні, ситуація з підготовкою наукових кадрів у галузі управлінських наук вимагає перетворень.

Ключовою ланкою в розвитку управлінських наук є аспірантура і докторантура. Докторантура важлива для кваліфікаційного зростання наукових кадрів, хоча вона не є масовим явищем.

У західноєвропейській і американській традиціях аспірантура – це, головним чином, учбовий процес: аспіранти освоюють те, що не дістали в рамках дворівневої системи освіти (бакалавр – магістр). У сучасних умовах навчальна складова в роботі аспірантури по-

винна розвиватись і в Україні. Можливо, аспірантура поступово перетвориться на професійну освітню програму третього рівня (після бакалаврату й магістратури) із значною науковою складовою, аналогічною до західних програм. Процес закономірний, з одного боку: якщо вводимо дворівневу систему бакалавр-магістр, неминуче повинна бути і програма третього рівня. З іншого боку, чи означає це, що треба відійти від програм аспірантури в її українському класичному значенні?

Традиції підготовки дослідників, науково-педагогічних кадрів необхідно не тільки зберегти, але і розвинути в нових умовах. При цьому дуже важливо, щоб була реалізована можливість оновлення змісту наукової підготовки, розвивалися і зміцнювалися наукові школи, вдосконалювалися організаційні основи аспірантури.

Управління – це мистецтво, але воно базується на фундаментальній науковій основі.

У сучасну епоху змін у суспільстві, широта й адаптивність професійної підготовки громадян, їх прагнення до творчості та вміння вирішувати нестандартні завдання є важливими чинниками, що забезпечують динамічний, стійкий соціально-економічний розвиток, основу соціального прогресу країни її політичної і економічної стабільності, національної безпеки. Болонський процес в українських вузах розвивається значними темпами, але таке враження, що ніхто не замислюється над якістю цього процесу і його наслідками. Напевно, від чогось у нашій вищій освіті треба відмовитися без жалю, але не можна загубити те, що може бути серйозною перевагою на глобальному ринку. Важливо вчасно коректувати хід перетворень, щоб уникнути серйозних втрат. Упевнений, нам не потрібно повністю відмовлятися від традицій, що склалися в системі вищої освіти, на користь тільки болонських принципів. Якщо ми це зробимо, то краща частина фахівців втратиться ще швидше, ніж зараз. Це невиправдано дорога плата за входження в глобальний світ. Болонські принципи повинні реалізовуватися з урахуванням наших традицій і в тій мірі, в якій вони допомагають нашій країні, її молоді увійти до сучасного світу та посісти в ньому гідне місце.

Стратегічно важливо визначитися, як підготовка управлінських кадрів для державної системи вписується в новий формат української професійної освіти. Ми маємо значний досвід підготовки висококваліфікованих управлінських кадрів і потенціал для розвитку. Проте стрімка динаміка змін, колосальне зростання значення інновацій у всіх сферах життя суспільства висуває нові вимоги до системи підготовки кадрів, її ефективності, гнучкості. Державне управління в сучасну епоху стає складною, спеціалізованою і високотехнологічною сферою, що вимагає висококваліфікованих фахівців, здатних працювати на сучасному рівні та сучасними інструментами. Саме управління в усіх сферах життя суспільства, особливо в державній сфері, стає ключовим компонентом у забезпеченні стійкого розвитку та просування країни до процвітання. Завдання переходу до інноваційної моделі розвитку і пов'язані з цим перспективні потреби вітчизняного ринку праці диктують необхідність якісних змін у підготовці управлінських кадрів.

Перспективною є галузева спеціалізація – підготовка фахівців у сфері менеджменту та управління соціальною сферою, управління у сфері охорони здоров'я, освіти, управління використання природних ресурсів. У майбутньому постане завдання підготовки фахівців для управління розвитком наукоємних галузей у промисловості, управління науковими дослідженнями в галузях, що виходять на передній план у житті держави. Такі освітні проекти можуть бути реалізовані тільки в університетах, які мають, крім фахівців у галузі управління, ще і корпус фахівців у математиці, біоінженерії і т. д. Такі союзи фахівців з різних галузей дуже важливі в сучасних умовах, продуктивними з погляду результатів інноваційної діяльності.

Загрози світу зростають не тільки через глобальні проблеми, але і від того, що взаємодія різних політичних, економічних, культурних систем породжують кризові явища на їх вододілах.

Конфліктність розвитку у світі наростатиме. Звідси – надзвичайна актуальність проблеми управління національною безпекою, яка

вимагає ширших, а не суто силових, підходів, з урахуванням економічного, політичного та культурного чинників. Забезпечення суспільної безпеки, попередження і запобігання терористичній активності стає все більш гострою проблемою. Розвиток світової спільноти – досить конфліктний у сучасній епосі. Тому необхідно враховувати в підготовці управлінців і міжнародні проблеми. Багато чого залежить також від управління. Все актуальніше постає проблема підготовки кадрів аналітиків і експертів для державної системи.

Стрижнева проблема – це підготовка фахівців, що володіють інноваційними методами та механізмами в управлінні. Йдеться про підготовку не вузького фахівця-менеджера, а управління для суспільно- та державнозначущих областей, що вимагають високої управлінської кваліфікації, уміння працювати в умовах перманентних змін, реформ, перетворень, підготовки нового покоління управлінських кадрів, які повинні забезпечити прогрес країни і її гідне становище у світі впродовж ХХІ ст.

В Україні здійснюється перехід у вищій освіті переважно на дворівневу систему – бакалаврат, магістратура. У вищій освіті України основною програмою для підготовки кадрів по державному управлінню повинна стати магістратура. В рамках другого ступеня передбачені магістерські програми, зокрема програма «Державне і муніципальне управління». Без сумніву, ці програми в сукупності здатні дати кваліфіковані управлінські кадри для державної системи. Проте вища освіта – довгострокове завдання. Повинні пройти як мінімум 6–10 років, щоб програми були апробовані, накопичений необхідний науково-методичний досвід і досягнутий високоякісний рівень підготовки.

Хотілося б звернути увагу на те, що найближчими роками може скластися складна кадрова ситуація. В умовах, коли бакалаврські та магістерські програми ще не запрацювали в повну силу, є загроза утворення дефіциту кваліфікованих молодих управлінців. Сам по собі часовий період такого дефіциту може бути і не таким тривалим, але його наслідки, очевидно, матимуть довгостроковий характер для кадрового забезпечення державного управлін-

ня. Необхідно гнучкіше підходити до набору освітніх програм, особливо, що стосується найважливіших для держави та суспільства напрямів і спеціальностей.

Кафедрі управління персоналом Полтавського університету споживчої кооперації було б доцільно ввести разом з цим бакалаврат з напрямку «Державне управління і місцеве самоврядування». Випускники такої бакалаврської програми будуть затребувані в органах місцевого самоврядування (а це величезна сфера), на регіональному рівні. Рання спеціалізація студентів дозволила б забезпечити якіснішу підготовку управлінців для державної системи і на наступних рівнях освіти.

Прикладний аспект освітніх програм і дотепер не завжди підтримує академічне співтовариство. Лунають докори «в розмиванні фундаментальності», «в потуранні примхам ринкової економіки» у збиток стратегічним задачам української освіти й науки. Проте очевидно, що набір курсів у програмі фахівця повинен трансформуватися від переважно теоретичних у бік збалансованої комбінації теоретичних і практичних курсів. Не обійтися без тісного зв'язку учбових програм з конкретним характером роботи певних структур, для яких готуються кадри.

Програма спеціалістів у даному випадку, не втрачаючи фундаментальності, дозволяє розвернутися у бік практики державного управління, забезпечуючи випускнику не тільки базу серйозних теоретичних знань, але й формування різноманітних професійних і універсальних (загальнонаукових, інструментальних, соціальних, культурних) компетентностей, що дозволяє успішно вирішувати завдання професійної діяльності й соціальної самореалізації. Підготовка спеціалістів у галузі державного управління сприятиме не тільки збереженню традицій фундаментальної освіти, але, головне, дозволить забезпечити підготовку елітних управлінських кадрів. Це не виключає, а припускає необхідність подальшої глибшої спеціалізації випускників спеціалітету в якійсь певній сфері управління – через магістерські програми, аспірантуру, університетські програми підвищення кваліфікації.

Таким чином, ідеться про інноваційний

підхід до підготовки управлінських кадрів для державної системи, який дозволить інтегровано поєднувати фундаментальні засади і вимоги практики державного управління в XXI ст. в освітній діяльності. Сучасна система підготовки управлінських кадрів у першу чергу характеризується застосуванням сучасних освітніх технологій, отриманням нових знань і навиків роботи в області управління, а також їх постійним удосконаленням. Принципова особливість інноваційної освіти полягає у специфіці технологічної підсистеми – освіта реалізується на основі сучасних телекомунікаційних технологій. Формування якісних інформаційних ресурсів, забезпечення доступу студентів до джерел інформації оптимізує учбовий процес. Очевидно, що використання інформаційних технологій тільки в тому разі сприяє підвищенню ефективності освіти, коли розвиток технологічної підсистеми освіти супроводжується радикальними змінами в усіх інших підсистемах: педагогічній, організаційній, економічній, а також істотно зачіпає

теоретичні й методологічні засади освітньої системи.

Важливо, щоб підготовка адміністраторів для роботи в органах влади була підкріплена серйозною роботою з удосконалення управлінської освіти. Необхідно передбачити механізм постійного інноваційного оновлення управлінської освіти (змісту, методів, навчально-методичних комплексів, інформаційно-технічної оснащеності і т. ін.) і одночасно механізм контролю якості підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блинов А. О. Тренинг персонала / А. О. Блинов. – М. : КНОРУС, 2005.
2. Иванов П. Г. Моделирование в государственном управлении: методология и практика / П. Г. Иванов. – М. : МГУУ Правительства Москвы, 2005.
3. Иванов П. Г. Технологи педагогического моделирования образовательного процесса в вузах / П. Г. Иванов. – М. : АФПС РФ, 2000.